

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observationes in Cap. VI. De Obligationibus & Actionibus generatim
spectatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

FAGNANUS in Cap. 7. de Condit. appostis, de his duabus conditionibus loquitur, & putat, eas Matrimonium annihilare, si Factum, quod continent, sit falsum, & non revalidari per consensum subsequenter, etiam antè verificationem falsitatis, nisi postea renovetur presentibus Parocho & Testibus: Ratio ejus est, quòd non sint suspensiva. Itaque, Contrahentes iis Conditionibus renuntiare non possunt, nec antè, nec postquam falsa declarata fuerint. Ejus decisionem referimus; quamvis improbemus operam, quam huic disputationi impendit. Dicendum erat simpliciter, tales conditiones hodiè, quoad praxim, inutiles esse: quia nullus est Parochus, qui similes conditiones apponi pateretur; sive quia iniquæ sunt, ideòque prohibita ab Ecclesià, quæ consensum abso- lutionem requirit in Matrimonio; sive quia duriorum coërcitionem justè metueret, si eas admitteret, ratione periculi profanationis, cui Sacramentum exponeret, posito quòd conditiones falsæ essent; timere etiam posset Excommunicationem latam. *Can. 13. Sess. VII. adversus eos, qui mutant Ecclesiæ Ritus in administratione Sacramentorum.*

Idem Autor sub finem *Commentarii sui in Cap. 7.* laudatum, loquitur de alià conditione, quæ respueretur; nimirum facultate retinendi fructum bonorum suorum, non obstante Professione Religiosa, cui apponeretur, tempore quo emittitur, laudatque insignes Canonistas, existimantes, eam non annullare Professionem, quamvis contraria sit substantiæ Professionis Religiosæ & omnis conditio Matrimonii substantiæ contraria (cum quo tantam affinitatem habet, ut sit Matrimonium spirituale,) illud annihilat, hujusque discriminis rationem allegantes. Cum tales conditiones improbemus, & persuasum habeamus, nullum Superiorem eas apponi passurum, satis est ad illos Autores remittere. Et hæc erant dicenda circa conditiones, ut supplerentur ea, quæ à VIGELIO omiffa sunt, sive hoc in *Cap. V.* sive loquendo supra de Matrimonio, sive agendo infra de Contractibus.

Quod dicit REG. XXX. de Donationibus in favorem Matrimonii, jungi debet iis, quæ dixit supra Reg. XIII. & XIV. *Cap. XX. Lib. IV.* hæc Tres Regule mutuum sibi lucem afferunt. Nihil annotamus circa ejus doctrinam de aliis Donationibus, nisi Exceptiones & Replicationes officere perspicuitati Argumenti; id patebit in nostro *Traçtatu de Donationibus.*

OBSERVATIONES in CAP. VI. de OBLIGATIONIBUS & ACTIONIBUS generatim spectatis.

Sapiùs locuti sumus de Actionibus in Quatuor Libris præcedentibus: cum nihil aliud sint, quam petitiones in JURE, de iis agendum fuit LIB. I. qui Judicia Publica respicit, in quibus Accusatio, est Actio gravissima. In LIB. II. qui spectat Judicia Privata, in quibus nihil ad Judicem deferitur, nisi per viam Actionis. In LIB. III. qui loquitur de Bonis Ecclesiasticis, quæ creberrimè sunt materia Actionum, & speciatim de Alienationibus, è quibus nascuntur Obligationes, & proinde Actiones iis similes, quæ hic disentiuntur. In LIB. IV. qui differit de Actibus Ecclesiasticis, & prolixè de Matrimonio, Actionibusque ex eo provenientes. Quod dicitur hic de Actionibus, restringitur ad eas, quæ nascuntur ex Obligationibus, & proinde à Contractibus & quasi-Contractibus, à Delictis, & quasi-Delictis quæ pariunt obligationes, quas etiam gignunt Matrimonium, Testamenta, Successiones ab Intestato, & Donationes, de quibus supra actum est.

Hic *Titulus*, nec non duo sequentes, è Jure Civili desumpti sunt, sed maximè ex *Institutionibus JUSTINIANI*, quarum duo ultimi Libri respiciunt Obligationes; indè supplenda sunt ea, quæ desunt in his *Tribus TITULIS*, circa Obligationes; præsertim earum Divisiones & Subdivisiones. Una ex insignioribus est, Obligationes, aut Naturales aut Civiles esse, aut Mix-

tas, ex utrisque coalescentes. *Naturales*, non pariunt Actionem, neque ad petendum id, quod promissum fuit sine expressione causæ, neque ad repetendum id, quod propter illas solutum fuit. Per *Obligationes Naturales*, intelliguntur eæ, quæ ex Lege Naturali purè proveniunt: tales sunt omnes, quæ non fiunt juxta formam Lege Civili præscriptam, à quâ nascuntur omnes Actiones, sicut Obligationes Civiles. Hæ nullum effectum habere debent, cum Legi naturali contrariæ sunt, propter defectum potestatis, aut intentionis in Legislatore, vel utriusque simul; undè fit, ut Leges, quæ Divortium approbant, aut Usuram, aut Simoniam, nullam pariunt Obligationem naturalem, ideòque potest quis recusare solutionem pecuniæ secundum eas Leges cautæ, & repetere id, quod solvit secundum Leges, cum earum injustitia detecta est. Pleraque Regularum Judicialium huic *Capiti* inferi potuissent; nam eæ reducuntur ad Actiones, sicut eæ, quæ colliguntur hic *num. 11. 15. 16. 17. 18.*

REG. I. ferenti, omnem Obligationem parere Actionem: adicere debuisset Autor verba hæc, *nisi nulla sit*, & in sequentibus loqui de nullitatibus, ac earum causis, quæ non sunt aliæ, 1. quàm Incapacitas Personæ, quæ se obligat; qualis est Minor, Furiosus, Monachus, Uxor sine Mariti autoritate contrahens, & Interdictus à Judice. 2. Incapacitas rei, proveniens ex eo, quòd sacra, aut publica, aut aliena sit. 3. Defectus Libertatis, ex vi, aut ex fraude, proveniens. 4. Defectus formæ substantialis.

Exceptio I. hujus Regule non habet locum, nisi in casibus, in quibus Judici parendum est. *Ratio Regule* id demonstrat, *cum habeat parere necesse*: nam in aliis obedientia non excusat. Tales sunt ii, in quibus jusso ejus Legi Dei, aut Principis, aut Ecclesiæ adversatur, aut limites ejus Jurisdictionis transgreditur. vid. *CANISIUM in Reg. 24. in 6.*

Exceptio II. restringi debet ad casus, in quibus alteri scienti, & consentienti, nocetur; casus enim, in quibus ipsi quis prodest, Argumento alieni sunt. §. quem laudat è *Can. I. CAUS. XIV. QUÆST. I.* desumptus est ex verbis *Gratiani*, quæ allegantur, quasi *Canonis* pars essent. *Distinctio Consiliorum à Præceptis*, quæ legitur *Can. 2. & 3. ibid.* legi meretur. Eorum applicatio Litibus, quam facit *Gratianus*, justa est; iis enim renuntiare, cum justæ sunt; merum est consilium.

Cap. 3. de Jud. in 6. laudatum in *Regula*, loquitur de Filio - familias Beneficiato, qui, Pubes factus, sicut sine Patre suo fructus Beneficii sui administrat, ità eorum jura persequi potest in Jure: quæ tamen consequentia non ubique admittitur.

A REG. V. excipiendi sunt Clerici, & Monachi, Beneficiati, qui nomine suo jura Beneficiorum suorum persequi possunt. Excipiendi quoque sunt Clerici, qui Bona Patrimonialia habent. Quod dicitur in REG. VI. Excommunicatum non habere jus agendi, non ubique admittitur.

Cap. 2. de Delict. Puer. laudatum REG. I. loquitur etiam de casu, quo Pueri sunt infra annos XIV. & declarat, Patrem non solvere pro ipsis penam pecuniariam constitutam in Crimina, quæ committunt; & GONZALEZ in hunc *Textum* observat, eum non teneri, ne quidem ratione legitimæ eorum n. 4.

Quod legitur REG. VIII. de Jure Repræfaliarum, ab usu recessit. Reliquum ad duo verba contrahi potest: scilicet, nemo ob alterius factum tenetur, nisi illud nomine suo factum fuerit, atque ab ipso rati- habitum.

REG. X. est sequela REG. VIII. nam factum Prædecessoris, est factum alterius erga Successorem: & si in casu excepto, hic ob illius factum tenetur, id ori-
tur

tur ex eo, quòd res transeat cum onere suo, sentiatque lucrum ex eo, quod in rem Ecclesie suae conversum est. Quod dicitur REG. XI. de spoliis REG. XIII. XIV. XV. de *Censu*, alibi visum est. Si *Cap. 14. de Judiciis*, loquatur de Causis Civilibus, & factum à Procuratore proponi prohibeat extrà casum, quo Partes sunt indiscretæ; is exolevit: nimia indiscretio, aliud-ve Litigantium vitium, hujus Textus dispositionem antiquavit.

REG. XVI. plus petitio est, non solum, cum petitur plusquam debetur, numero, pondere, mensurâ, species pretiosior pro deteriore; sed etiam, cum petitur, antequam debeatur, vel in loco, in quo non debetur.

REG. XVII. quæ dat Debitori optionem in casu alternativa, & rerum variæ speciei, quarum nulla determinata est, velut in Legato Servi, Equi, Domus, relicto à Testatore, qui plures habet Servos, Equos, Domos, Regula hæc, inquam, innititur iis, quæ docent, Reum favore esse dignum.

REG. XVIII. desumpta est à REG. XXV. in 6. *Mora sua cuiuslibet est nociva*. Loquitur de morâ solvendi debitum tempore, quo debetur; nam, si Debitor interesse, seu usuras, debeat ex die moræ, hic dies vulgò idem est, ac petitionis, quam sequitur damnatio: si non sequitur damnatio, præsumitur, Creditorem Debitori voluisse tempus concedere. Quoad damnum per Crimen partum, interesse debetur ex die, quo commissum fuit. Debetur quoque Minor à die Contractus bonæ fidei, Fidei-commisii, Legati.

REG. XIX. videtur obscura: sensus *Cap. 7. de his que vi, metue, laudati*, est in casu petitionis damnorum, per bonorum rapinam illatorum, vi probatâ per Testes, & qualitate bonorum amisorum per Juramentum, Judex æstimationem facit, Reumque damnat ad solvendam æstimationem.

Cap. 2. de Deposito, laudatum REG. XX. nihil aliud dicit, nisi, compensationem debiti liquidi locum habere in omnibus Contractibus, excepto Deposito: Autor inde concludit, obligationem Compensationis minuere condemnationem extrà casum Depositii: idque pro Regula statuit.

REG. XXI. Exceptionibus, Replicationibus, Duplicationibus onerata, reducitur ad hoc: Actionem impedire præscriptionem, si lis contestata fuerit; & præscriptionem legitimam excludere ab Actione, cum de re præscriptibili agitur. Reliqua pertinent ad Tractatum de *Præscriptione*.

OBSERVATIONES in CAP. VII. de CONTRACTIBUS & QUASI CONTRACTIBUS.

Autor exordiri debuisset à Collectione Regularum Generalium circa Contractus: id præstitimus in Tractatu de *Contractibus*. Inde nascuntur duo commoda. 1. Cernitur ab initio, quid Contractibus commune sit. 2. Obviam itur repetitionibus. Debuisset etiam referre Divisiones Contractuum, in Contractus *bonæ fidei*, & Contractus stricti Juris; in Contractus *Innominatos & Nominatos*; in Contractus *Re constantes*, vel *prescriptis verbis*, vel *scripto*, vel *consensu*: & unicuique Divisioni jungere membra ad illam pertinentia. Supponit Divisiones, sine earum præcedenti expositione; quavis de *quasi-Contractibus* se locuturum polliceatur, de iis tamen silet.

Quatuor Priores Regule pertinent ad *Pacta*. Quod ibi dicitur, accommodari potest omnibus Contractibus, exceptâ *Exceptione I. quæ Pactum Nudum* respicit, sic dictum, quia nomine speciali & causâ caret: quâ in re distinguitur à *Contractibus*, qui semper habent nomen peculiare, & quorum causa semper exprimitur. Quod dicit hæc in *Exceptione*, Jus Canonicum à Jure Civili differre quoad pactum, in eo, quòd Actionem pariat juxtâ Jus Canonicum, non gi-

Tom. I.

gnat autem juxtâ Civile, falsum est apud *Gonzalez* in *Cap. 1. de Pactis*, ubi Quæstionem fusè discutit; nec non omnia, quæ ad hoc Pactum Nudum pertinent: respondet omnibus Textibus, qui possunt allegari, ad probandum, illud gignere Actionem Jure Civili, postquam retulit rationes, ex quibus conficitur illud, eam non producere: videlicet; Argumentum exhaustum, & confirmat observationem nostram; Doctrinam VIGELII circa *pactum vestitum*, convenire aliis Contractibus, probando, Pactum hoc esse verum Contractum.

Omnes Exceptiones, Replicationes, Duplicationes, quas Autor subnequit REGULÆ, *Pacta servanda esse*; desumptæ sunt ex nullitatibus, aut ex resolutione ipsorum, ita, ut, si Autor ad Pactum validum & non resolutum restrinxisset obligationem servandi Pacta, illæ inutiles fuissent, eaque referre potuisset, velut exempla vera aut falsa casuum, in quibus Pacta nulla sunt, vel eorum, in quibus soluta sunt.

Quod dicit, Pontificem à pactis dispensare posse, locum habere solum potest in Rebus Spiritualibus. Quod dicit pacta nulla, obligatoria esse, cum juramento confirmata sunt; consutatum fuit in Tractatu de *Contractibus*. REG. II. & III. loquuntur de Pactis factis cum causâ, ratione cujus pariunt Actionem Pacti Conventi, aut pœnæ stipulatæ. *Cap. 3. de Pignoriibus*, laudatum in REG. IV. loquitur de casu oppignerationis rei Sacræ; Autor ex eo Regulam generalem elicit, quæ videtur falsa: nam, si Bonum Mobile, aut Immobile alterius venditum sit, sufficit restituere pretium: si verò res Sacra sit, restituenda est ipsa res alienata, quia non subjacet commercio; undè GONZALES in *hunc Textum*, observat, Ecclesiam, hoc in casu, posse vindicare Rem pignori traditam, quia obligare non potuit.

Quod dicit de Commodato REG. V. & VI. clariùs exponi potuisset, per Definitionem hujus Contractus. Definiri debet, Contractus, quo gratis aliqua res utenda datur, ad certum tempus sub lege ejus in specie restituendæ, elapso tempore: inde enim sequitur. 1. quòd, si res amittatur, per culpam Commodatarii, etiã levissimam, ejus pretium debet hic, sive intrâ concessum tempus perierit, sive intrâ moram restituendi; in primo casu idcirco, quòd Contractus unico vergat in favorem ejus; in altero, ratione Regule: *Mora sua cuiuslibet est nociva*, 2. si pereat sine culpâ Commodatarii intrâ concessum tempus, perit Commodanti, qui Dominus est ipse. 3. differt à Mutuo, quòd hoc transferat Dominium. 4. Differt à Precario, quòd hoc non fiat ad tempus determinatum. 5. Convenit cum Deposito, Pignore & Locatione, in quibus res in specie, seu individuo, restituenda est. 6. Usus rei commodata revocari non potest antè terminum.

Exceptio III. Reg. V. comprehendit id, quod in Reg. VI. legitur, nempe, rei commodata usum revocari non posse antè terminum.

REG. VII. quæ loquitur de Deposito, expositione indiget: nam Autor Argumentum integrum reducit ad generalem obligationem Depositarii, ad restituendum Depositum: duæ aliæ sunt; Prima restituendi pretium ejus, si culpâ ipsius amittatur; Secunda reparandi damnum culpa illatum. Verbum, *culpa*, quo utitur, tres habet significationes in Argumento Contractuum: vel potius tres gradus, majorem, minorem, & minimum; *Primus* vocatur dolus, seu culpa lata; *Secundus* culpa levis; *Tertius* culpa levissima. Autor hic in secundo sensu culpam accipit, quoties dicit, Depositarium præstare culpam; quia culpa simpliciter vulgò intelligitur culpa levis hoc in Argumento. Dolus & culpa lata æquiparantur, & aliud pro alio dicuntur. Depositum perire potest, aut per casum fortuitum, aut per malitiam Depositarii, aut ejus negligentiam, vel ignorantiam, vel imprudentiam. Vulgò tenetur, solum ob dolum, qui præsumitur, cum Depositum perit, aliis ejus rebus non

G g 2

perenti.